

VU Research Portal

[Book review of:] Klaus Haacker. Die Apostelgeschichte

Zwiep, Arie W.

published in

Kerk en Theologie

2020

document version

Early version, also known as pre-print

document license

Unspecified

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Zwiep, A. W. (2020). [Book review of:] Klaus Haacker. *Die Apostelgeschichte*. *Kerk en Theologie*, 71(1), 89-91.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Kerk & Theologie 71/1 (2020): 89–91.

Klaus Haacker, *Die Apostelgeschichte*. Theologischer Kommentar zum Neuen Testament, Band 5. Stuttgart, Kohlhammer, 2019, 463pp. € 59,00 ISBN 9783170269903

In een tijd dat commentaren op het boek Handelingen de neiging hebben tot schrikbarende proporties uit te dijen - met als voorlopige climax het vierdelige commentaar van Craig Keener, dat zo'n 4500 pagina's telt - is dit commentaar een ware verademing. In 'slechts' 435 bladzijden weet Klaus Haacker, emeritus hoogleraar Nieuwe Testament aan de Kirchliche Hochschule Wuppertal, een handzaam commentaar van formaat neer te zetten. De serie waarin het commentaar is opgenomen onderscheidt zich van andere commentaarseries door de joods-christelijke dialoog en feministische en socio-historische perspectieven uitdrukkelijk te betrekken in de uitleg.

In de inleiding toont Haacker zich terughoudend ten aanzien van de klassieke inleidingskwesties (11-23). Hij bespreekt ze kort, licht de verschillende opties toe maar laat kwesties als auteurschap, datering en de herkomst van de redevoeringen opvallend open en bespreekt ze slechts waar en wanneer relevant voor de exegese. Het leeuwendeel van het boek bestaat uit een vers-voor-vers commentaar waarin het narratief van Handelingen en de theologische relevantie nauw op elkaar worden betrokken.

Haacker biedt een eigen, eigentijdse en soms ook wat eigenzinnige vertaling van de Griekse tekst en schuwt populair taalgebruik allerminst: hij mikt op alledaagse taal ('die heute gebräuchliche deutsche Allgemeinsprache,' 18) en mijdt waar mogelijk kerkelijk jargon. Dat valt meteen ook al op in de soms wat curieuze perikooptaanduidingen, bijvoorbeeld 'Eine geistliche Überschwemmung' (Hand. 2:1-13), "Zwei 'schwarze Schafen' in der vorbildlichen Herde" (5:1-11, over Ananias en Safira), 'Neustart mit halber Kraft in Korinth' (18:1-4) en 'Glück gehabt!' (20:7-12, over Eutychus). Haacker duidt de (twaalf) apostelen steevast aan als 'Gesandten,' omdat er volgens hem geen aanleiding is om het apostelschap van de twaalf principieel los te koppelen van andere (mannelijke en vrouwelijke!) volgelingen van Jezus die ook op een missie uitgezonden werden.

Een rode draad door het hele commentaar heen is de boodschap dat het joodse volk niet heeft afgedaan en dat ook aan het einde van het boek de deur voor Israël niet definitief in het slot is gevallen. Dat Hand. 28 het moment zou markeren waarop de christelijke gemeente zich voorgoed van Israël zou hebben afgekeerd om zich voortaan alleen maar op de volken te richten, is volgens Haacker een tragische misvatting (433-435).

Tussen de regels door grijpt Haacker de gelegenheid te baat om kritische opmerkingen naar de actualiteit te maken en/of om de brug te slaan naar de relevantie voor de lezer-nu. Naar aanleiding van Gods algemene voorziening in de natuur (Hand. 14:17), volgt een uitweiding over de huidige klimaatcrisis (244). In het commentaar op Hand. 19, over de onrust die bij Demetrius en de zilversmeden ontstaat over de komst van de verkondigers van het evangelie, zegt hij: 'Man kann die Gefühle der von Demetrius mobilisierten Untersicht mit den Ängsten vergleichen, die heute Teile der Bevölkerung Europas beschleichen, weil Migration auch Religionsverpflanzung mit sich bringt, die nicht nur im privaten, sondern auch im

öffentlichen Raum zum Ausdruck kommt' (328). Wanneer Lucas bij het slangenbeet-incident op Malta (Hand. 28:1-10) wel melding maakt van genezingen maar niets zegt over een aansluitende evangelieverkondiging, concludeert Haacker: 'Ich lese die Episode auch als ein Muster dafür, dass 'ärztliche Mission' nicht ungefragt oder gar aufdringlich in verbale Evangelisation münden muss' (420). En naar aanleiding van Hand. 8 over wat we vroeger het verhaal van 'de kamerling (eunuch) uit Morenland' noemden: 'Wenn in der Jesusbewegung neben andere sozialen Statusmerkmalen auch der Unterschied zwischen Mann und Frau relativiert wird (vgl. Gal 3,28), dann kann auch das *Herausfallen* aus dem normalen Gender-Schema kein Grund sein, einen Menschen aus der Gemeinde auszuschliessen oder von ihr fernzuhalten! Lukas stößt mit diesem Bericht einen Lernprozess an, der heute noch nicht abgeschlossen ist' (169, cursivering origineel).

Waar nodig geeft Haacker relevante verwijzingen naar het Oude Testament, in het bijzonder naar de Septuaginta, naar joods-hellenistische geschriften en naar Griekse en Romeinse auteurs. Mij viel daarbij op dat Homerus slechts eenmaal, in een voetnoot en wel via via, wordt geciteerd (240 n.120). Dat heeft mij bij het doornemen van de hoofdstukken over de zeereizen van Paulus wel enigszins verbaasd. Verwijzingen naar het boek Jona komen daarin wel veelvuldig ter sprake, maar de (soms nog sterkere) overeenkomsten met de zeereizen van Odysseus blijven onvermeld - hoewel er veel voor te zeggen is dat Lucas die er bewust in heeft gestopt om een theologisch punt te maken (namelijk over de superioriteit van de God van Paulus ten opzichte van het Griekse pantheon). Overigens typeert Haacker, in aansluiting op het werk van E.A. Judge, de christelijke gemeenschap in wording als een 'school' en niet als een *Kultverein* (127-128).

De Griekse tekst van Handelingen is een kwestie apart en een commentator ontkomt er niet aan om hier en daar aandacht te besteden aan de zgn. Westerse tekst van Handelingen, die zo'n acht procent langer is dan de standaardtekst. In navolging van zijn leermeester G. Stählin neemt Haacker in de regel alleen maar tekstvarianten van Codex Bezae (D) op. De keuze voor de vijfde-eeuwse tekst van Codex Bezae is echter methodisch aanvechtbaar, omdat de Westerse tekst teruggaat op een traditie die minstens twee of drie eeuwen aan D voorafgaat en omdat er inmiddels behoorlijk veel onderzoek gedaan is naar hoe die Westerse tekst er in die vroege periode uit gezien moet hebben (Boismard-Lamouille, Faure). Afijn, dat is maar een detail. Overigens wordt al het Grieks getranscribeerd, zodat het commentaar ook voor niet-Grieken goed leesbaar is.

Al met al is dit commentaar een uitstekende aanvulling op het rijke aanbod dat er al ligt. Beslist geen verdubbeling van het bestaande assortiment en met verrassende inzichten. Bijzonder geschikt voor predikanten, theologiestudenten en de geïnteresseerde leek. Van harte aanbevolen!

Arie Zwiep